

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 49/2011-37

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. mája 2011 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Jána Lubyho v konaní o sťažnosti M. M., t. č. vo väzbe, zastúpeného advokátom Mgr. R. T., B., vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 6 ods. 3 písm. b) a c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Považská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 111/2010 a jeho uznesením z 29. novembra 2010, ktorým nariadil hlavné pojednávanie, za účasti Okresného súdu Považská Bystrica, takto

r o z h o d o l :

1. Základné práva M. M. podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 6 ods. 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Považská Bystrica v konaní

vedenom pod sp. zn. 1 T 111/2010 a jeho uznesením z 29. novembra 2010, ktorým nariadil hlavné pojednávanie, p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Okresného súdu Považská Bystrica sp. zn. 1 T 111/2010 z 29. novembra 2010, ktorým nariadil hlavné pojednávanie, z r u š u j e a vec mu v r a c i a na ďalšie konanie.

3. Okresný súd Považská Bystrica j e p o v i n n ý uhradiť M. M. trovy konania v sume 462,95 € (slovom štyristošesťdesiatdva eur a deväťdesiatpäť centov) na účet jeho právneho zástupcu Mgr. R. T., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 1. februára 2011 doručená sťažnosť M. M., t. č. vo väzbe (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom Mgr. R. T., B., ktorou namieta porušenie svojich základných práv na súdnu ochranu a kontradiktórne konanie podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v súvislosti s jeho právami vyjadriť sa, predniesť konečný návrh a mať posledné slovo na verejnom zasadnutí o predbežnom prejednaní obžaloby a základného práva mať primeraný čas a možnosti na prípravu svojej obhajoby podľa čl. 50 ods. 3 ústavy a práva obhajovať sa osobne alebo pomocou obhajcu podľa vlastného výberu podľa čl. 6 ods. 3 písm. b) a c) dohovoru v súvislosti s právami sťažovateľa vyjadriť sa, predniesť konečný návrh a mať posledné slovo na verejnom zasadnutí o predbežnom prejednaní obžaloby postupom Okresného súdu Považská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 111/2010 a jeho uznesením z 29. novembra 2010, ktorým nariadil hlavné pojednávanie. Sťažnosť bola daná na poštovú prepravu 28. januára 2011.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľovi bolo uznesením vyšetrovateľa Úradu justičnej a kriminálnej polície, Okresného riaditeľstva Policajného zboru Považská Bystrica, oddelenia vyšetrovania sp. zn. ČVS: ORP-395/OdV-PB-2007 z 13. augusta 2007 vznesené obvinenie pre zločin ublíženia na zdraví podľa § 155 ods. 1 a ods. 2 písm. a) Trestného zákona a prečin výtržníctva podľa § 346 ods. 1 písm. a) a ods. 2 písm. a) Trestného zákona na skutkovom základe uvedenom vo výrokovej časti uznesenia o vznesení obvinenia. V trestnej veci sťažovateľa podal prokurátor Okresnej prokuratúry Považská Bystrica (ďalej len „okresná prokuratúra“) obžalobu č. k. Pv 1317/2007-324 zo 6. augusta 2010. Vec sťažovateľa je okresným súdom vedená pod sp. zn. 1 T 111/2010.

Dňa 29. novembra 2010 sa na okresnom súde uskutočnilo verejné zasadnutie, predmetom ktorého bolo predbežné prejednanie obžaloby. Okresný súd na tomto verejnom zasadnutí namietaným uznesením rozhodol okrem iného o tom, že nariadil termín hlavného pojednávania na 17. január 2011.

Sťažovateľ predovšetkým namieta, že v priebehu verejného zasadnutia, ktorého predmetom bolo predbežné prejednanie obžaloby, nebolo jemu ani jeho obhajcom udelené slovo na konečné návrhy a sťažovateľovi nebolo umožnené mať posledné slovo. Takýmto postupom okresného súdu došlo podľa názoru sťažovateľa k zásahu do ním označených základných práv.

Sťažovateľ v tejto súvislosti v sťažnosti uvádza, že *„Obvinený má práva priznané Trestným poriadkom aj po podaní obžaloby, pričom až po nariadení hlavného pojednávania sa obvinený označuje ako obžalovaný (§ 10 ods. 13 TP).*

Pri verejnom zasadnutí o predbežnom prejednaní obžaloby má obvinený právo sa vyjadriť k podanej obžalobe, právo hovoriť posledný a právo na konečný návrh (§ 34 ods. 1 a § 295 ods. 3 TP), pričom svoje práva môže uplatňovať aj prostredníctvom obhajcu.

Súd je garantom zákonnosti konania a je povinný obvineného poučiť o jeho právach a poskytnúť mu plnú možnosť na ich uplatnenie...

Pri verejnom zasadnutí má súd povinnosť umožniť obvinenému sa vyjadriť a podať konečný návrh (§ 295 ods. 3 veta prvá TP), čím zákon priamo dáva obvinenému (strane

obhajoby) možnosť na uplatnenie jeho práv, a túto možnosť mu je súd povinný poskytnúť (§ 34 ods. 4 TP), aby bola dodržaná zásada rovnosti zbraní a kontradiktórnosti konania. Rovnako je povinnosťou súdu zachovať právo obvineného na posledné slovo (§ 295 ods. 3 veta druhá TP).

Niet pochýb, že závažné porušenie práva na obhajobu v prípravnom konaní trestnom je v zásade dôvodom na odmietnutie obžaloby a vrátenie veci prokurátorovi podľa § 244 ods. 1 písm. h) TP.“.

Sťažovateľ v sťažnosti príkladmo uvádza, akými konkrétnymi spôsobmi malo dôjsť v priebehu prípravného konania v jeho trestnej veci k závažným porušeniam práva na obhajobu (poukazujúc pritom na skutočnosť, že mu hrozí uloženie trestu odňatia slobody na doživotie, a teda ide v jeho prípade o dôvod povinnej obhajoby, pričom napriek tomu počas prípravného konania obhajcu nemal a nebolo mu tiež umožnené oboznámiť sa po skončení vyšetrovania s kompletným spisovým materiálom, nebol mu prehratý záznam na DVD nosiči, v spise chýbajú určité dôkazy).

V tejto súvislosti sťažovateľ uvádza, že *„Ak som však ako obvinený nemal možnosť predniesť svoje výhrady k obžalobe a k dôkazom navrhnutým prokurátorom ako druhou stranou konania, rozhodnutie okresného súdu z 29. 11. 2010 na ne pochopiteľne reagovať nemohlo. Z tohto dôvodu je rozhodnutie okresného súdu z 29. 11. 2010 arbitrárne a nepreskúmateľné...“.*

Nemožno bagatelizovať, že súd pri predbežnom prejednaní obžaloby môže korigovať závažné porušenia práva na obhajobu práve vrátením veci prokurátorovi na došetrenie. Inštitút predbežného prejednanía obžaloby slúži okrem iného práve na to, aby právo obvineného na obhajobu bolo v prípravnom konaní dôsledne rešpektované.“.

Sťažovateľ žiada, aby ústavný súd po prijatí jeho sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„1. Okresný súd Považská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 111/2010 a rozhodnutím z 29. 11. 2010, ktorým nariadil hlavné pojednávanie, porušil základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu, spravodlivé a kontradiktórne konanie podľa čl. 46 ods. 1

a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v súvislosti s právami sťažovateľa vyjadriť sa, predniesť konečný návrh a mať posledné slovo na verejnom zasadnutí o predbežnom prejednaní obžaloby.

2. Okresný súd Považská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 111/2010 a rozhodnutím z 29. 11. 2010, ktorým nariadil hlavné pojednávanie, porušil základné právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie, právo mať primeraný čas a možnosti na prípravu svojej obhajoby a právo obhajovať sa osobne alebo s pomocou obhajcu podľa vlastného výberu podľa čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1, čl. 6 ods. 3 písm. b) a čl. 6 ods. 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v súvislosti s právami sťažovateľa vyjadriť sa, predniesť konečný návrh a mať posledné slovo na verejnom zasadnutí o predbežnom prejednaní obžaloby.

3. Okresnému súdu Považská Bystrica sa zakazuje pokračovať v porušovaní označených základných práv sťažovateľa.

4. Rozhodnutie Okresného súdu Považská Bystrica sp. zn. 1 T 111/2010 z 29. 11. 2010, ktorým nariadil hlavné pojednávanie, sa zrušuje a vec sa vracia na ďalšie konanie.

5. Ústavný súd Slovenskej republiky priznáva sťažovateľovi ako primerané finančné zadostučinenie peňažnú sumu vo výške 5 000 €, ktorú mu je povinný zaplatiť Okresný súd Považská Bystrica do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

6. Okresný súd Považská Bystrica je povinný uhradiť trovy konania k rukám advokáta Mgr. R. T., so sídlom B. do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu. “

Ústavný súd sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval a uznesením č. k. IV. ÚS 49/2011-16 z 24. februára 2011 ju prijal na ďalšie konanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľa a predsedníčku okresného súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedníčku okresného súdu ústavný súd zároveň vyzval, aby sa vyjadrila k sťažnosti. Právny zástupca sťažovateľa a podpredseda okresného súdu ústavnému súdu oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Vzhľadom na oznámenia právneho zástupcu sťažovateľa a podpredsedu okresného súdu, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Podpredseda okresného súdu vo svojom vyjadrení k sťažnosti sp. zn. Spr. 1515/11 z 8. apríla 2011 uviedol, že sťažnosť považuje za nedôvodnú, keďže verejné zasadnutie konané 29. novembra 2010 bolo vykonané v súlade s ustanoveniami Trestného poriadku. Zároveň ústavnému súdu predložil písomné vyjadrenie zákonného sudcu JUDr. I. H. (ďalej len „zákonný sudca“) z 1. februára 2011, z ktorého vyplýva, že na verejnom zasadnutí boli vyzvaní obhajcovia sťažovateľa, aby uviedli návrhy na vykonanie dokazovania, pričom obhajca sťažovateľa v tejto súvislosti uviedol, že nesúhlasí s dôkazmi navrhnutými prokurátorom a žiada, aby bola zabezpečená osobná účasť znalcov, a tiež poukázal na to, že nie sú splnené podmienky na prijatie obžaloby z dôvodu závažného porušenia práva na obhajobu v prípravnom konaní. Druhý obhajca sa k tomuto prednesu pripojil.

Zákonný sudca vo svojom vyjadrení ďalej uvádza, že sťažovateľ namietal vykonanie dokazovania v zmysle návrhu prokurátora, keďže dôkazy boli podľa neho vykonané nezákonne, žiadal o osobný výsluch svedkov, s čím prokurátor súhlasil. Po vyhlásení uznesenia, ktorým bol nariadený termín hlavného pojednávania, obhajcovia namietali nezákonnosť verejného zasadnutia a sťažovateľ namietal zaujatosť zákonného sudcu, ktorému tykal a vulgárne nadával. Zákonný sudca tvrdí, že žiadnej zo strán nebránil sa vo veci vyjadriť. *„Jedná sa o predbežné prejednanie obžaloby, v rámci ktorého konania sa nevykonáva žiadne dokazovanie a preto sa v rámci takéhoto konania ani ohľadne obsahu a dôkazov nedáva priestor na vyjadrovanie. Účelom tohto konania je zistiť, či dôkazy boli zabezpečené zákonným spôsobom, či nebolo napr. odňaté právo obvinenému na obhajobu a podobne. Obhajcovia obžalovaného v rámci ich vyjadrenia poukazovali na nezákonnosť, mali možnosť sa vyjadriť, pričom poukazujem najmä na tú skutočnosť, že ihneď ako prokurátor navrhol vykonanie dôkazov, obhajcovia reagovali, navrhovali aj oni akým*

spôsobom chcú vykonať dokazovanie a v rámci prednesu uviedli, že žiadajú aby súd odmietol obžalobu, resp. že nie sú splnené podmienky na prijatie obžaloby pre procesné pochybenia, pričom senát vyhodnotil tieto skutočnosti za nedôvodné a naopak dospel k záveru, že dôkazy boli vykonané zákonným spôsobom, o čom svedčí skutočnosť, že určil termín pojednávania.“

Zo stanoviska sťažovateľa z 2. mája 2011, ktoré je reakciou na vyjadrenie podpredsedu okresného súdu (resp. na stanovisko zákonného sudcu), vyplýva, že so závermi zákonného sudcu nie je možné sa stotožniť. Je vecou obžalovaného a jeho obhajcu, akú taktiku v priebehu verejného zasadnutia zvolia. Môžu svoje argumenty predniesť v priebehu vyjadrenia, v konečnom návrhu alebo v rámci posledného slova obvineného. Právo predniesť konečný návrh, a to aj na verejnom zasadnutí o predbežnom prejednaní obžaloby, ako aj právo posledného slova je zásadným a má vplyv na bezprostredný dojem, pod ktorým odchádza senát na poradu, keďže argumenty obhajoby, resp. obvineného majú odznieť ako posledné.

Sťažovateľ taktiež nesúhlasí so záverom zákonného sudcu, v zmysle ktorého sa na verejnom zasadnutí o predbežnom prejednaní obžaloby nevykonáva žiadne dokazovanie. Takýto záver nemá podľa názoru sťažovateľa oporu v Trestnom poriadku a v tejto súvislosti poukazuje na ustanovenia § 295 ods. 2 a § 244 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku. Ak by obvinený alebo obhajca nemal možnosť vyjadriť sa k obsahu a dôkazom, bolo by mu fakticky odňaté právo poukazovať na závažné porušenie práva na obhajobu v prípravnom konaní.

Sťažovateľ v tomto podaní zároveň upravil požadovanú výšku úhrady trov konania na sumu 462,95 €.

II.

II.1 Relevantná právna úprava

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Podľa čl. 50 ods. 3 ústavy obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu...

Podľa čl. 6 ods. 3 písm. b) dohovoru každý, kto je obvinený z trestného činu, má právo mať primeraný čas a možnosti na prípravu svojej obhajoby.

Podľa čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru každý, kto je obvinený z trestného činu, má právo obhajovať sa osobne alebo s pomocou obhajcu podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá prostriedky na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú.

Podľa § 10 ods. 12 Trestného poriadku ak z povahy veci nevyplýva niečo iné, obvineným sa rozumie aj obžalovaný a odsúdený.

Podľa § 10 ods. 13 Trestného poriadku po nariadení hlavného pojednávania sa obvinený označuje ako obžalovaný.

Podľa § 10 ods. 15 Trestného poriadku trestné konanie je konanie podľa tohto zákona, trestné stíhanie úsek od začatia trestného stíhania až do právoplatnosti rozsudku, prípadne iného rozhodnutia orgánu činného v trestnom konaní alebo súdu vo veci samej a prípravným konaním sa rozumie úsek od začatia trestného stíhania do podania obžaloby, návrhu na schválenie dohody o uznaní viny a prijatí trestu (ďalej len „dohoda o vine a treste“) alebo právoplatnosti rozhodnutia orgánu činného v trestnom konaní vo veci samej.

Podľa § 34 ods. 4 Trestného poriadku orgány činné v trestnom konaní a súd sú povinné vždy obvineného o jeho právach poučiť vrátane významu priznania a poskytnúť mu plnú možnosť na ich uplatnenie.

Podľa § 243 ods. 1 Trestného poriadku obžaloba podaná na súde pre zločin s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou osem rokov sa predbežne prejedná na verejnom zasadaní; aj na neverejnom zasadaní sa môže obžaloba predbežne prejednať, ak prichádza do úvahy rozhodnutie podľa § 244 ods. 1 písm. a) až i).

Podľa § 243 ods. 2 Trestného poriadku pri predbežnom prejednaní obžaloby preskúma súd obžalobu a zákonnosť dôkazného materiálu. Predseda senátu alebo ním poverený člen senátu podá správu, či obžaloba bola doručená oprávneným osobám a zameria sa na otázky, ktoré treba riešiť.

Podľa § 243 ods. 3 Trestného poriadku pri predbežnom prejednaní obžaloby môže súd vyslúchnuť obvineného aj poškodeného a zadovážiť aj ďalšie potrebné vysvetlenia a zistí, či prokurátor a obvinený nechcú uzavrieť dohodu o vine a treste; ak sa prokurátor a obvinený vyjadria, že chcú konať o dohode, postupuje podľa § 244 ods. 1 písm. g).

- Podľa § 244 ods. 1 Trestného poriadku pri predbežnom prejednaní obžaloby súd
- a) postúpi vec príslušnému súdu, ak nie je sám na jej prejednanie príslušný,
 - b) postúpi vec inému orgánu, ak sú tu okolnosti uvedené v § 214 ods. 1,
 - c) trestné stíhanie zastaví, ak sú tu okolnosti uvedené v § 215 ods. 1,
 - d) trestné stíhanie môže zastaviť, aj ak sú tu okolnosti uvedené v § 215 ods. 2 alebo 3 alebo § 283 ods. 5,
 - e) trestné stíhanie preruší, ak sú tu okolnosti uvedené v § 228 ods. 2 alebo 3 alebo § 283 ods. 5,
 - f) môže podmienene zastaviť trestné stíhanie spolupracujúceho obvineného podľa § 218 ods. 1,
 - g) vráti vec prokurátorovi na konanie podľa § 232 a § 233, ak sú splnené podmienky uvedené v § 243 ods. 3,
 - h) obžalobu odmietne a vráti vec prokurátorovi, ak zistí závažné procesné chyby, najmä že boli porušené ustanovenia zabezpečujúce práva obhajoby,
 - i) postúpi vec samosudcovi,
 - j) rozhodne o účasti zástupcu záujmového združenia občanov,
 - k) nariadi hlavné pojednávanie, určí jeho termín, rozsah a spôsob dokazovania, ktoré oznámi osobám, ktorým sa doručuje rovnopis obžaloby.

Podľa § 295 ods. 1 Trestného poriadku po otvorení verejného zasadnutia podá predseda senátu alebo ním určený člen senátu na podklade spisu správu o stave veci zameranú na otázky, ktoré treba na verejnom zasadnutí riešiť. Následne osoba, ktorá dala svojím návrhom na verejné zasadnutie podnet, návrh prednesie. Osoba, ktorá môže byť priamo dotknutá rozhodnutím, ako aj prokurátor sa k návrhu vyjadria, ak nie sú sami navrhovateľmi.

Podľa § 295 ods. 2 Trestného poriadku ak sa na verejnom zasadnutí vykonávajú dôkazy, použijú sa primerane ustanovenia o dokazovaní na hlavnom pojednávaní. Obmedzenia vo vykonaní dôkazu čítaním zápisnice o výpovedi svedka alebo znalca platia iba pre verejné zasadnutie konané o odvolaní.

Podľa § 295 ods. 3 Trestného poriadku po vykonaní dôkazov udelí predseda senátu slovo na konečné návrhy. Ak je osobou, ktorá môže byť priamo dotknutá rozhodnutím, obvinený, má právo hovoriť posledný. Ak je obvinený mladistvý, konečný návrh môže predniesť aj zástupca štátneho orgánu starostlivosti o mládež a zákonný zástupca.

II.2 Posúdenie námietok sťažovateľa

Podstata námietok sťažovateľa spočíva v tom, že okresný súd na verejnom zasadnutí o predbežnom prejednaní obžaloby 29. novembra 2011 nerešpektoval ustanovenia Trestného poriadku o priebehu verejného zasadnutia, keďže neumožnil sťažovateľovi a jeho obhajcom predniesť konečný návrh, v ktorom chceli poukázať na porušenie práv obhajoby v prípravnom konaní a na tom základe navrhnúť, aby okresný súd obžalobu odmietol a vrátil vec prokurátorovi. Rovnako okresný súd podľa sťažovateľa v rozpore s ustanoveniami Trestného poriadku mu nedal možnosť predniesť posledné slovo.

Z vyjadrenia podpredsedu okresného súdu, ktorého podstatu tvorí vyjadrenie zákonného sudcu, vyplýva, že obhajcovia, ako aj sťažovateľ sa v rámci ich prednesu vyjadrili k navrhovaným dôkazom, poukázali na porušenie práva sťažovateľa na obhajobu v rámci prípravného konania a taktiež predniesli, že podľa ich názoru nie sú splnené podmienky na prijatie obžaloby.

Účelom predbežného prejednania obžaloby je preskúmať obsah obžaloby (§ 243 a nasl.) a zákonnosť získaného dôkazného materiálu. Otázkami, ktoré treba riešiť v tomto štádiu súdneho konania, nie sú otázky viny a trestu, prípadne ďalších výrokov, ale to, či obsah obžaloby vrátane jeho návrhu má základ vo výsledkoch prípravného konania a či neboli porušené ustanovenia zabezpečujúce práva obhajoby, resp. či nedošlo k iným závažným procesným pochybeniam v rámci prípravného konania, pričom podľa výsledku posúdenia týchto otázok súd rozhodne, či nariadi termín hlavného pojednávania, alebo bude postupovať niektorým zo spôsobov uvedených v § 244 ods. 1 písm. a) až j) Trestného poriadku a obvinený nebude (zatiaľ alebo definitívne) postavený pred súd.

Rozlišovanie medzi právnym postavením fyzickej osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie (v danom prípade sťažovateľa) z hľadiska toho, či je „iba“ v postavení obvineného alebo už bola po podaní obžaloby postavená pred súd a stala sa obžalovaným, má podľa názoru ústavného súdu ústavnoprávnu relevanciu.

Zásadný rozdiel v postavení obvineného a v postavení obžalovaného, teda toho, proti komu bola podaná obžaloba, na základe ktorej súd nariadil hlavné pojednávanie (§ 10 ods. 13 Trestného poriadku), spočíva v stupni pravdepodobnosti (intenzity) podozrenia, že trestný čin spáchala určitá konkrétna osoba. Pre vznesenie obvinenia stačí vyšší stupeň pravdepodobnosti podozrenia, ktorý však musí byť konkrétne zistenými skutočnosťami dostatočne odôvodnený. V prípade postavenia obvineného pred súd v dôsledku podanej obžaloby sa už vyžaduje, aby trestná činnosť bola relatívne spoľahlivo preukázaná. Nestačí všeobecné podozrenie z trestnej činnosti, ktoré nie je konkrétne doložené. So zvýšením miery (stupňa) podozrenia je spojené určité oslabenie pôsobenia zásady prezumpcie nevinoty, keďže sa zvyšuje možnosť (pravdepodobnosť) odsúdenia stíhanej osoby. To dáva rozhodovaniu o predbežnom prejednaní obžaloby ústavnoprávny rozmer.

Práve z týchto dôvodov je z pohľadu obvineného výsledok verejného zasadnutia o predbežnom prejednaní obžaloby zásadný, keďže ovplyvňuje jeho postavenie, a to od úplného zániku postavenia subjektu trestného konania [napr. § 244 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku], cez zachovanie existujúceho postavenia obvineného [napr. § 244 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku] až k „zhoršeniu“ postavenia obvineného, ktorý bude postavený pred súd a stane sa obžalovaným [§ 244 ods. 1 písm. k) Trestného poriadku].

Predbežné prejednanie obžaloby v zásade prebieha na verejnom zasadnutí (§ 243 ods. 1 Trestného poriadku).

Priebeh verejného zasadnutia je upravený v ustanoveniach § 295 a § 296 Trestného poriadku, ktoré sú všeobecnými ustanoveniami o verejnom zasadnutí ako takom a vzťahujú

sa aj na verejné zasadnutie o predbežnom prejednaní obžaloby, keďže zo znenia Trestného poriadku nevyplýva opak.

Z ustanovení Trestného poriadku upravujúcich priebeh verejného zasadnutia (§ 295 a § 296 Trestného poriadku) a predbežné prejednanie obžaloby (§ 243 Trestného poriadku) vyplýva, že po otvorení verejného zasadnutia a podaní správy, zodpovedaní otázok, ktoré je potrebné vyriešiť, prípadne po vykonaní dôkazov (výsluch obvineného, výsluch poškodeného, oboznámenie zadovážených vysvetlení) udelí predseda senátu slovo na konečné návrhy a obvinenému, ktorý môže byť priamo dotknutý rozhodnutím, umožní hovoriť ako poslednému (právo posledného slova).

Len pri zabezpečení uvedeného priebehu verejného zasadnutia zo strany príslušného súdu možno považovať priebeh verejného zasadnutia za zákonný a z hľadiska strán trestného konania predvídateľný.

Zo zápisnice o verejnom zasadnutí konanom v sťažovateľovej veci na okresnom súde 29. novembra 2010 o predbežnom prejednaní obžaloby podanej proti sťažovateľovi prokurátorom okresnej prokuratúry vyplýva, že priebeh verejného zasadnutia nezodpovedal uvedeným požiadavkám. Po otvorení verejného zasadnutia, poučení sťažovateľa, zistení záujmu strán konania na konaní o dohode o vine a treste, výzve na prednes návrhov na vykonanie dokazovania na hlavnom pojednávaní, vyjadrení strán k navrhovaným dôkazom okresný súd prerušil verejné zasadnutie na 5 minút a po prerušení vyhlásil uznesenie, ktorým nariadil termín hlavného pojednávania.

Nemožno spochybňovať skutočnosť, že v rámci prednesu obhajoby, ktorým obhajoba reagovala na výzvu súdu týkajúcu sa navrhovaného rozsahu a obsahu dokazovania, obhajca sťažovateľa uviedol aj to, že *„zároveň však poukazujem na to, že nie sú splnené podmienky na prijatie obžaloby z dôvodu závažného porušenia práva na obhajobu z prípravného konania“*.

Následne sa vyjadril sťažovateľ, ktorý uviedol, že *„Ja výpovede, ktoré navrhoval prečítať prokurátor, boli v rámci prípravného konania zabezpečené v rozpore so zásadou kontraviktornosti, nakoľko pri týchto výpovediach nemohol byť obhajca a to z toho dôvodu, že tieto výpovede boli vykonané pred začatím, resp. pred vznesením obvinenia mojej osoby, teda v tom čase mi nebolo doručené obvinenie a preto žiadam o osobný výsluch.*

Obvinený dodáva na dotaz súdu:

Je pravdou, že v inej trestnej veci vedenej na tunajšom súde som žiadal, aby táto vec, teda iná vec bola delegovaná inému súde.

Obhajca dodáva: podľa našich informácií tento spis, v ktorom žiadal obvinený delegovanie na iný súd, sa nachádza na najvyššom súde SR. “.

Po uvedených prednesoch obhajcu sťažovateľa a samotného sťažovateľa nasledoval prednes prokurátora, ktorý uviedol: *„Nemám námietky voči tomu, aby uvedení svedkovia, ktorých svedecké výpovede sa mali čítať a zákonnosť týchto svedeckých výpovedí obvinený namieta, boli osobne vypočutí.“*

Po prednese prokurátora okresný súd prerušil verejné zasadnutie a po prerušení v ňom pokračoval tak, že vyhlásil uznesenie, ktorým nariadil termín hlavného pojednávania na 17. január 2011 a určil poradie výsluchu svedkov a vo zvyšku navrhnuté dôkazy zamietol.

Po vyhlásení uznesenia obhajca sťažovateľa uviedol, že *„My sme sa vôbec nemohli vyjadriť, nakoľko nebolo udelené slovo ku konečnému návrhu podľa § 295 ods. 3 Tr. por.*

Obžalovaný tak isto namietam, že som sa nemohol vyjadriť k tejto podanej obžalobe a to k procesnému pochybeniu v rámci prípravného konania.“.

Následne sťažovateľ namietol zaujatosť zákonného sudcu, o ktorej okresný súd rozhodol uznesením tak, že predseda senátu JUDr. I. H. sa nevyučuje z rozhodovania v trestnej veci sťažovateľa. Po vyhlásení uznesenia sťažovateľ začal zákonnému sudcovi tykať a vyjadrovať sa na jeho adresu vulgárne.

Proti uzneseniu o nevyhlúčení predsedu senátu zahlásili obhajcovia sťažovateľa sťažnosť ihneď po jeho vyhlásení.

Za daných okolností nemožno podľa názoru ústavného súdu vysloviť súhlas s tvrdením podpredsedu okresného súdu obsiahnutým v jeho vyjadrení k sťažnosti, že verejné zasadnutie 29. novembra 2011 bolo vykonané v súlade s ustanoveniami Trestného poriadku.

Obhajoba mohla dôvodne očakávať, že najneskôr po prerušení verejného zasadnutia jej bude udelené slovo na prednesenie konečného návrhu, v rámci ktorého by mohla uviesť svoje konkrétne námietky týkajúce sa zákonnosti prípravného konania, resp. zákonnosti dôkazného materiálu zabezpečeného v prípravnom konaní. Rovnako sťažovateľ mohol odôvodnene a v súlade so zákonom očakávať, že mu súd umožní hovoriť ako poslednému, t. j. bude rešpektovať jeho právo tzv. posledného slova. V tejto súvislosti je potrebné súhlasiť s argumentáciou sťažovateľa, že je *„vecou obžalovaného (presnejšie obvineného) a jeho obhajcu, akú taktiku v priebehu verejného zasadnutia zvolia, a kedy prednesú svoje argumenty. Niet pochyb, že strana obhajoby tak podľa Trestného poriadku môže svoje argumenty predniesť v priebehu vyjadrenia... v konečnom návrhu... alebo obvinený v rámci posledného slova obvineného. V neposlednom rade voľba medzi jednotlivými fázami verejného pojednávania je i vecou vedenia obhajoby, keď má dopad aj na skutočnosť, pod bezprostredným dojmom koho argumentov odchádza senát na poradu. Inými slovami, obvinený a obhajca môžu svoje argumenty predniesť v rámci končného návrhu alebo posledného slova, aby prokurátor už nemal možnosť na prednesené argumenty reagovať a senát tak odchádzal na poradu pod bezprostredným dojmom prednesu strany obhajoby.“*.

V nadväznosti na citované ústavný súd zdôrazňuje, že poradie prednesov na verejnom zasadnutí ustanovené v § 295 Trestného poriadku nie je samoučelné, ale naopak, je prejavom efektívneho zabezpečenia ústavou garantovaného práva na obhajobu zo strany zákonodarcu, a teda má nepochybne ústavnoprávny rozmer.

II.3 Závery

Ústavný súd ani pri posudzovaní sťažnosti sťažovateľa nespochybňuje svoj ustálený právny názor, v zmysle ktorého je trestné konanie od svojho začiatku až po koniec procesom, v rámci ktorého sa pri vykonávaní jednotlivých úkonov môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní, ako aj v predmetnej veci konajúcich všeobecných súdov naprávať, resp. korigovať jednotlivé pochybenia, ku ktorým došlo v predchádzajúcich štádiách trestného konania. Preto spravidla až po právoplatnom skončení trestného konania možno na ústavnom súde namietat' také pochybenia príslušných orgánov verejnej moci, ktoré neboli odstránené v jeho dovtedajšom priebehu a ktoré mohli vo svojich dôsledkoch spôsobiť porušenie práv a slobôd označených v čl. 127 ods. 1 ústavy (IV. ÚS 166/2010, m. m. tiež II. ÚS 3/02, III. ÚS 18/04, IV. ÚS 76/05, IV. ÚS 220/07).

Ústavný súd ale považuje za potrebné zdôrazniť, že uvedený právny názor nemožno uplatňovať formalisticky bez ohľadu na podstatu a účel jednotlivých štádií trestného konania vrátane štádia predbežného prerokovania obžaloby, v ktorom sa zásadným spôsobom mení právne postavenie fyzickej osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie. Proti rozhodnutiu príslušného všeobecného súdu podľa § 241 ods. 1 písm. k) Trestného poriadku, ktorým tento súd nariadi hlavné pojednávanie, určí jeho termín a rozsah dokazovania, nemôže obvinený podať v zmysle Trestného poriadku opravný prostriedok. Za týchto okolností by paušálne odmietanie, resp. nevyhovovanie sťažnostiam podľa čl. 127 ods. 1 ústavy s odkazom na skutočnosť, že obžalovaný bude mať v ďalších štádiách trestného konania možnosť namietat' pochybenia, ku ktorým došlo v predchádzajúcich štádiách trestného konania, spochybňovalo účel a význam predbežného prerokovania obžaloby v rámci zákonom ustanoveného trestného procesu a jeho ústavnoprávny rozmer vyplývajúci predovšetkým z obsahu základného práva na súdnu ochranu a základného práva na obhajobu, a to najmä v takých prípadoch, keď dôjde v tomto štádiu trestného konania k zásadnému porušeniu práv garantovaných osobám, proti ktorým sa vedie trestné konanie. Rezignácia na poskytnutie ústavnej ochrany právom garantovaným osobám, proti ktorým sa vedie trestné stíhanie v štádiu predbežného prerokovania obžaloby aj v prípadoch, keď im boli postupom príslušného všeobecného súdu preukázateľne odňaté, resp. ich realizácia bola

znemožnená, by v konečnom dôsledku spochybňovala zmysel a účel tohto štádia trestného konania a viedla k jeho formalizácii.

V danom prípade bol podľa názoru ústavného súdu postup okresného súdu, ktorým neumožnil obhajobe predniesť konečný návrh a obvinenému odňal právo tzv. posledného slova, tak ako to predpokladajú ustanovenia Trestného poriadku, nielen nezákonný, ale aj nepredvídateľný, t. j. porušujúci princíp právnej istoty, pričom išlo zo strany okresného súdu o procesné pochybenia takej intenzity, ktoré majú vo svojich dôsledkoch ústavnoprávnu relevanciu. Za daných okolností nemožno podľa názoru ústavného súdu považovať namietaný postup okresného súdu a ani namietané uznesenie z 29. novembra 2010, ktorým tento súd nariadil vo veci sťažovateľa hlavné pojednávanie, z ústavného hľadiska za akceptovateľné a udržateľné.

Na tomto základe ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 1 T 111/2010 a jeho uznesením z 29. novembra 2010, ktorým v sťažovateľovej veci nariadil hlavné pojednávanie, došlo k porušeniu jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj jeho práva čl. 6 ods. 1 dohovoru. Z rovnakých dôvodov došlo k neprípustnému zásahu aj do práva sťažovateľa na obhajobu v časti garantujúcej mu možnosť predniesť svoju obhajobu, a to či už samostatne, alebo prostredníctvom obhajcu [čl. 50 ods. 3 ústavy a čl. 6 ods. 3 písm. c) dohovoru], a preto ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

K zásahu do práv sťažovateľa na obhajobu v časti garantujúcej mu poskytnutie primeraného času a možnosti na prípravu obhajoby podľa názoru ústavného súdu nedošlo, keďže priebeh verejného zasadnutia 29. novembra 2010 nemal nijaký dopad na prípravu obhajoby sťažovateľa. K tejto príprave malo totiž nepochybne dôjsť pred verejným zasadnutím (bod 4 výroku nálezu).

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak

porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie...

Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší...

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol o tom, že uznesením okresného súdu sp. zn. 1 T 111/2010 z 29. novembra 2010, ktorým nariadil hlavné pojednávanie, boli porušené základné práva sťažovateľa podľa ústavy a dohovoru, bolo potrebné zároveň v zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodnúť o jeho zrušení a v záujme efektívnej ochrany práv sťažovateľa aj vrátiť vec v zmysle § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde okresnému súdu na nové prejednanie (bod 2 výroku nálezu). Po zrušení namietaného uznesenia a vrátení veci na ďalšie konanie bude okresný súd povinný obžalobu opätovne predbežne prerokovať a rozhodnúť o nej v zmysle príslušných ustanovení Trestného poriadku, pričom bude viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde), t. j. jeho úlohou bude postupovať pri predbežnom prerokovaní obžaloby tak, aby boli dôsledne garantované práva sťažovateľa a jeho obhajcu vyplývajúce mu z Trestného poriadku.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Sťažovateľ sa domáha aj priznania primeraného finančného zadost'učinenia v sume 5 000 €, a to z dôvodu, že:

- „1. Porušenia mojich práv sa dopustil súd, ktorej úlohou je práve opak.*
- 2. Porušenie mojich práv bolo osobitne svojvoľné a hrubé.*

3. Porušenie mojich práv dolieha na mňa osobitne nepriaznivo, nakoľko sa nachádzam vo väzbe odlúčený od svojej rodiny a blízkych priateľov, to všetko za osobitne sprísnených opatrení vzhľadom na dôvod kolúznej väzby.

4. Okresný súd vyššie uvedeným spôsobom postupoval napriek tomu, že ako obvinený som mohol legitímne očakávať zvýšenú a osobitnú starostlivosť o ochranu mojich ústavných práv a práv zaručených Dohovorom.“

Ústavný súd zastáva názor, že v danom prípade vyslovenie porušenia práv sťažovateľa, ako aj zrušenie uznesenia, ktorým bol nariadený termín hlavného pojednávania, je postačujúce na ochranu práv sťažovateľa, a preto požiadavke sťažovateľa na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

Rovnako považoval ústavný súd za nadbytočné vysloviť zákaz pokračovania v porušovaní označených základných práv sťažovateľa (bod 4 výroku nálezu).

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom Mgr. R. T., ktorý je podľa predloženého osvedčenia platcom dane z pridanej hodnoty. Ústavný súd dospel k záveru, že sťažovateľovi prislúcha úhrada za tri úkony právnej služby, a preto po zistení, že úhrada trov konania požadovaná sťažovateľom (v sume 462,95 €) neprekračuje sumu vypočítanú podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, rozhodol, že úhradu trov konania prizná v sume požadovanej sťažovateľom (bod 3 výroku tohto nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. mája 2011